

Landsorganisasjonen i Norge
Torggata 12
0181 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:

26/3294-3 ARE1
Anne Rigmor Eliassen / 97973290

Dato:

03.06.2026

Høring - NOU 2026:2 Politikk for nye generasjoner

Fagforbundet viser til NOU 2026:2 *Politikk for nye generasjoner*, som utreder årsaker til lave fødselstall, konsekvenser for samfunn og enkeltpersoner, samt foreslår tiltak for å legge bedre til rette for at folk kan få de barna de ønsker seg.

Fagforbundet organiserer store deler av arbeidsstyrken i kommunal sektor og kvinnedominerte yrker. Våre medlemmer står midt i krysspresset mellom arbeidsliv, omsorgsansvar og velferdstjenester. Det gir Fagforbundet et særlig ansvar for å bidra med en arbeidstaker, likestillings- og velferdsperspektiv i denne saken.

Fagforbundet støtter hovedretningen i NOU-en og vil særlig understreke at lave fødselstall ikke er et resultat av manglende vilje til å få barn, men av rammevilkår som har blitt vanskeligere å håndtere for mange.

Årsaker til lave fødselstall

Fagforbundet deler utvalgets analyse av de to hovedtrendene bak fallet i fødselstallene: senere etablering og at færre får flere enn to barn.

Arbeidslivets betydning

Fagforbundet vil fremheve arbeidslivets rolle tydeligere enn det som tradisjonelt gjøres i familiepolitikken:

- Utbredt deltid, midlertidighet og turnusarbeid svekker forutsigbarheten i hverdagen.
- Manglende heltidskultur gjør det vanskelig å etablere seg med bolig og familie.
- Høyt arbeidspress og lav bemanning fører til at mange opplever småbarnsfasen som uforenlig med yrkeslivet.

Fagforbundet har over tid arbeidet for at heltid skal være hovedregel.

Sosial ulikhet og utenforskap

Fagforbundet støtter utvalgets konklusjon om at lave fødselstall også er et ulikhetsproblem. Personer med svak arbeidsmarkedstilknytning, lav inntekt og dårlig helse blir oftere barnløse enn de som har tryggere livssituasjon og denne sammenhengen har blitt større over tid.

- Dette forsterker behovet for: universelle velferdsordninger som jevner ut forskjeller
- sterke fellesskapsløsninger fremfor individbaserte insentiver
- en økonomisk politikk som sikrer økt sysselsetting. I dag er arbeidsledigheten på hele 4.7 prosent (SSB, 2026) som historisk sett er meget høyt.

Konsekvenser av lave fødselstall – arbeidstaker- og velferdsperspektivet

Fagforbundet deler bekymringen for konsekvensene av vedvarende lave fødselstall:

- Press på bemanning og rekruttering i helse-, omsorgs sektoren
- Økt belastning på en allerede presset kommunesektor
- Svekket lokal bærekraft, særlig i distriktene
- Mindre støtte til familiepolitiske tiltak og tjenester til barnefamilier, som ytterligere kan føre til at folks barneønsker ikke blir realisert
- Mindre fritidstilbud til barn og unge

For Fagforbundet er det avgjørende at fødselstalls politikken ikke brukes til å redusere velferdsambisjoner, men tvert imot styrker offentlige tjenester og arbeidsvilkår.

Tiltak

Bedre balanse mellom arbeid og familieliv

Fagforbundet støtter utvalgets hovedgrep om bedre balanse i småbarnsfasen, og særlig:

- Muligheter og konsekvenser av opptak i barnehage gjennom året bør utredes, for å finne gode løsninger for barn, foreldre og ansatte.
- Mer fleksibel foreldrepengeordning innenfor universelle rammer.

Dette er i tråd med Fagforbundets tidligere støtte til utvidet og mer fleksibel foreldrepermisjon og motstand mot ordninger som skyver omsorgsansvar tilbake til hjemmet, slik som kontantstøtte.

Styrking av barnehage og SFO

Fagforbundet vil understreke at tilgjengelighet alene ikke er tilstrekkelig. Kvalitet og bemanning er avgjørende.

Fagforbundet har pekt på nødvendige forutsetninger som bedre bemanning i barnehagene, mindre barnegrupper og flere fagarbeider i hele faste stillinger. Dette skaper tillit hos foreldre til ordningen – og dermed trygghet til å få barn. Samtidig kan det gi redusert sykefravær og vikarbruk, samt økt rekruttering til sektoren.

Svangerskap-, fødsels- og barselomsorg

Fagforbundet støtter utvalgets tydelige vektlegging av helsetjenestens betydning. Kvinners helseutfordringer knyttet til svangerskap, fødsel og barseltid er en dokumentert årsak til at noen velger å ikke få flere barn. Fagforbundet støtter faglig forankret og planlagt oppgavedeling som:

- bidrar til bedre kvalitet, tilgjengelighet og kontinuitet i tjenestene
- skjer i tverrfaglige team, med tydelig ansvar og riktig kompetanse på rett nivå
- avlaster jordmødre og leger slik at deres kompetanse brukes der den trengs mest

Samtidig er Fagforbundet tydelig på at:

- arbeidsoppgaver må fordeles bedre mellom jordmor og helsesykepleier til barsel og barnepleier, samt at barsel og barnepleier må få anerkjennelse for sin kompetanse.
- jordmor ansvar i svangerskap, fødsel og barsel må ligge fast
- oppgaver skal ikke flyttes til yrkesgrupper uten tilstrekkelig opplæring, tid og rammer

Fagforbundet støtter hovedlinjene i NOU 2026:2 og mener utredningen gir et godt kunnskapsgrunnlag for videre politikktutforming. Samtidig vil vi understreke at styrking av heltidskultur, oppgavedeling, bemanning og offentlige velferdstjenester er helt sentrale virkemidler dersom politikken skal lykkes. I den sammenheng er det avgjørende å styrke det økonomiske handlingsrommet til kommuner og spesialisthelsetjenesten.

Kvinnehelseperspektiv

Fagforbundet vil understreke at kvinnehelse er et helt sentralt perspektiv i arbeidet med lave fødselstall. Kvinners erfaringer med svangerskap, fødsel, barseltid og tiden etterpå har stor betydning for både arbeidsdeltakelse, helse over livsløpet og valg om å få flere barn. Fagforbundet deler utvalgets vurdering av at helseutfordringer knyttet til graviditet, fødsel og barsel er en viktig årsak til at noen kvinner avstår fra å få flere barn, og mener dette tydeliggjør behovet for sterkere satsing på kvinnehelse i et livsløpsperspektiv.

Fagforbundet ser at kvinnehelse er underprioritert i forskning, helsetjenesteutvikling og arbeidslivspolitik. Mange av våre medlemmer arbeider i kvinneorienterte yrker med høyt

arbeidspress, turnus og deltid, samtidig som de selv er brukere av svangerskaps- og barselomsorgen. Dette gir Fagforbundet et særskilt ansvar for å løfte sammenhengen mellom kvinners helse, arbeidsvilkår og velferdstjenester. God barselomsorg, tilstrekkelig oppfølging etter fødsel og helhetlige helsetjenester i overgangen mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten er avgjørende både for kvinners helse og for tilliten til velferdsstaten.

Fagforbundet mener at en politikk for nye generasjoner forutsetter at kvinnehelse løftes tydeligere som et strukturelt og samfunnsmessig ansvar, og ikke reduseres til individuelle valg eller tilpasninger. Styrket kvinnehelse er både likestillingspolitikk, arbeidslivspolitik og familiepolitikk – og en forutsetning for bærekraftige fødselstall over tid.

Likestilling som forutsetning for bærekraftige fødselstall

Likestilling er en grunnleggende forutsetning for bærekraftige fødselstall. Et arbeidsliv preget av ufrivillig deltid, høyt arbeidspress, lite fleksibilitet og manglende heltidskultur rammer særlig kvinner i kvinnedominerte yrker, og svekker muligheten til å kombinere arbeid, helse og familieliv. Reell likestilling forutsetter økonomisk trygghet, forutsigbar arbeidstid og sterke universelle velferdsordninger. Tiltak for økt likestilling i arbeidslivet er derfor også sentrale familiepolitiske virkemidler, og må ses som en integrert del av politikken for nye generasjoner.

Vi vet det foregår diskriminering av kvinner i arbeidsmarkedet, og det er avgjørende at arbeidet imot diskriminering styrkes. Utvalget viser til at sentral utfordringen knytter seg til etterlevelse av likestillings- og diskrimineringsloven og ikke til selve vernet mot diskriminering. Fagforbundet støtter utvalgets forslag om å spre kunnskap om og styrke arbeidet aktivtets- og redegjøringsplikten (ARP), som verktøy for styrking av kvinners arbeidsmiljø. Samtidig er det viktig at det settes av tilstrekkelig ressurser i arbeidet imot diskriminering og at det får reelle konsekvenser for arbeidsgivere som bryter likestillings- og diskrimineringsloven.

Fagforbundet støtter også forslaget fra utvalget om en likere fordeling av gradert foreldrepermisjon. Der utvalget foreslår å redusere fellesdelen, gjennom å øke mødre- og fedrekvoten likt.

Redusert arbeidstid

Fagforbundet har over lengre tid arbeidet for redusert arbeidstid, som et tiltak for å gi en bedre arbeidshverdag, mindre tidspress og lavere sykefravær. Spesielt i yrker med stor fysisk og psykisk belastning vil redusert arbeidstid bidra til lavere sykefravær og muligens bedre rekruttering.

Utvalget foreslår to forslag om redusert arbeidstid; gjennom en forsøksordning og endringer i permisjonsordningen og innføring av rullerende barnehageopptak.

Fagforbundet støtter utvalgets forslag om forsøksordningen om redusert arbeidstid for småbarnsforeldre, og som er rettet imot yrker med grunn- og videregående utdanning, og andre yrkesgrupper der fleksibiliteten også er lav og med høy belastning. Dette er yrkene hvor vi ofte ser

høyt sykefravær, høy bruk av ulønnet permisjon og høyt innslag av deltidarbeid. Redusert arbeidstid i en tidsbegrenset periode kan gi lavere sykefravær, mindre bruk av ulønna permisjon og mindre omfang av deltidarbeid over tid. Prinsipielt arbeider Fagforbundet for redusert arbeidstid for større arbeidstakergrupper enn småbarnsforeldre, men hvor vi mener at dette er et steg i riktig retning. På sikt arbeider vi for en arbeidstidsreduksjon med full lønnskompensasjon, for eksempel sekstimersdag eller 30 -timers uke. Utvalget viser også til at forskning viser at tidsfleksibilitet er viktig for fertiliteten, og redusert arbeidstid vil gi det.

Den andre ordningen er gjennom innføring av rullerende barnehageopptak, samt bruk og utvidelse av foreldrepermisjonsordningen. Med forslaget fra utvalget om rullerende barnehageopptak etter 1 år, så gir det mulighet for å arbeide redusert med foreldrepenger etter at barnet har fått plass i barnehage, enten gjennom gradert 80 eller 70 prosent foreldrepermisjon. De resterende foreldrepengene kan da graderes mot arbeid og for eksempel brukes ved å jobbe 80 prosent med tilnærmet full i en tidsavgrenset periode. Det vil redusere omfanget av ulønna permisjon hvor det er andre årsaker enn manglende barnehageplass. Familier som velger 80 eller 70 prosent foreldrepermisjon, vil både far og mor ha betydelig mer tid i en hektisk småbarnsfase. Det kan gi mindre sykefravær, for en gruppe som har relativt høyt sykefravær i dag. Samtidig er redusert arbeidstid, i en kortere tidsbestemt tid, istedenfor å gå ned i stilling over lengere tid.

Selv om det er positivt med tiltak som gir redusert arbeidstid, i en spesiell krevende tid, så er det noen utfordringer med forslaget. To aspekt peker seg ut:

- Delvis permisjon er basert på en avtale mellom arbeidsgiveren og arbeidstakeren. Det er en mulighet og ikke rett ifølge arbeidsmiljøloven §12-6. Det igjen kan gi forskjeller i hvem som får realisert muligheten for redusert arbeidstid.
- Med 70 prosent foreldrepenger og om lag 94 prosent lønn kan det gi forskjeller i hvem som har råd til å få realisert det. For lav- og medianinntektsfamilier innebærer dette et betydelig inntektstap, og kombinasjonen av arbeid og permisjon vil dermed være reelt mulig for færre, særlig i typiske LO-yrker med mindre fleksibilitet og lavere forhandlingsmakt.

Fagforbundet mener det er behov for å se på endringer i arbeidsmiljøloven §12-6, og sammen med mulige tiltak som styrker det økonomiske handlingsrommet for lav- og medianinntektsfamilier som velger ordningen. Dette får at alle skal mulighet til å få realisert redusert arbeidstid. Ordninger som kun til gode setter høyinntektsgrupper, vil kun gi større forskjeller og i mindre grad treffe de gruppene i samfunnet hvor man har sett størst fall i fertiliteten.

En raskere etablering i voksenlivet

Fagforbundet støtter utvalgets forslag om at tiltak rettet mot å redusere omfanget av midlertidige ansettelser vil kunne ha en positiv effekt på fødselstallene. Omfanget av midlertidighet er stort i arbeidsmarkedet og spesielt i offentlig sektor. Utvalgets forslag er veldig generell, og Fagforbundet mener at konkrete tiltak bør utarbeides snarest. Tiltak som kan vurderes er:

Redusere «tre-årsregelen» (jf. arbeidsmiljøloven, § 14-9, (7)) til en lavere tidsperiode (f.eks. 2 år som det er i Sverige).

- Undersøke hvordan ulike finansieringssystem i offentlig sektor kan utbedres for å sikre flere faste stillinger.
Veileder eller andre informasjonstiltak for å redusere omfanget av midlertidige stillinger i offentlig sektor.

Fagforbundet støtter også utvalgets forslag om å styrke og øke etterspørselen etter yrkesfaglig utdanning. Det vil bidra til raskere etablering i voksenlivet og er i tråd med framtidig arbeidskraftsbehov (SSB, 2024).

Rom for barn – boligpolitikk

Fagforbundet støtter utvalgets vurdering om at det er viktig å se boligpolitikken i sammenheng med familiepolitikken. Tilgang på bolig, boligstørrelse og boligpriser kan påvirke valg om tidspunkt for barn og antall barn. Videre mener Fagforbundet det er interessant å se videre på utvalgets forslag om en mer effektiv boligbeskatning. Tiltak som reduserer boligprisveksten, kan bidra til en jevnere fordeling av boligformue mellom generasjoner og gjennom livsløpet.

Utvalget trekker også fram at tilgangen til egnede leieboliger og forutsigbarhet i leieforhold som gir botrygghet, kan også være vesentlig for å kunne realisere familieetablering og for å kunne planlegge et familieliv. For å gi mer forutsigbarhet er det avgjørende å se på lovverket for leietakere. Positive endringer i lovverket kan være minstetid i leiekontrakter, rett til forlengelse og rett for leietaker til å si opp leieforhold man ønsker seg ut av. Dessuten en forenkling av husleieloven, som i dag er komplisert.

Utvalget sier noe generelt om å øke tilbudet av boliger, som er bra. Men for å få realisert det er det viktig å konkretisere tiltakene for økt boligbygging. Tiltak som kan vurderes er:

- Tiltak som øker tilgangen til egnede familieboliger, og som gjør boligmarkedet i tettbygde strøk mer forutsigbart, kan bidra til å lette presset på unge voksne og barnefamilier i etableringsfasen.
- Opprette et statlig boligselskap som kan sørge for boligløsninger som i dag ikke dekkes av det kommunale botilbudet eller selveiermarkedet.
- Vurdere om korttidsutleie (f.eks. Airbnb) kan forbys, innskrenkes, skatte- og avgiftsbelegges for sterkere å insentivere at flere boliger kommer til nytte som primærboliger eller boliger for langtidsleie.
- Undersøke handlingsrommet for rentekompensasjon ved kommunale boliginvesteringer for distriktskommuner, utover det boligosiale aspektet
- Undersøke muligheten for rente- og momskompensasjon for boliger bygget av boligstiftelser til personer også utenfor omsorgssektoren
- Øke Husbankens handlingsrom til å drive pilotering og skreddersy regionalt tilpassa tiltak. Utfordringene på boligmarkedet er ulike i ulike regioner, og trenger regionalt tilpassa virkemidler.
- Utvide Husbankens mulighetsrom i distriktskommuner, utover sentralitetskategori 5 og 6. Det vil også si kategori 4

- Få på plass et lovverk som definerer ikke-kommersiell boligbygging. Samt etablere en lånemodell gjennom husbanken som sikrer tilstrekkelig og langsiktig finansiering til utbygging av flere ikke-kommersielle utleieboliger.
- Vurdere konsesjonsregulering av profesjonell boligutleie

Med hilsen

Anne Rigmor Eliassen
rådgiver

Kopi til
Hans Martin Aase
Trond Jensrud

Mottakere:
LO Postkasse LO